

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
23/00626-2

Saksbehandler:
Elin Saga Kjørholt

Dato:
13. oktober 2023

Barneombudets hørings svar - NOU 2023:17 Nå er det alvor - Totalberedskapskommisjonen

Vi takker for muligheten til å spille inn i høringen til NOU 2023:17 - Totalberedskapskommisjonen.

Barneombudet har også kommet med innspill underveis i kommisjonens arbeid, og vi er glade for å se at våre innspill er tatt med i utredningen og har ført til konkrete anbefalinger fra kommisjonen. I vårt hørings svar gjentar vi de viktigste innspillene og anbefalinger som vi mener bør prioriteres.

Kapittel 8.7.1 Barn og unge i kriser

Det er viktig at Totalberedskapskommisjonen ser at det er viktig å verne om barn og unge i kriser. Kommisjonen skriver at barn og unge kan gjennom langvarige kriser gå glipp av læring og utvikling gjennom år som skal vies til nettopp dette, og at det må tas høyde for dette i beredskapsplanleggingen. De viser også til at Koronakommisjonen konkluderte med at myndighetene ikke i tilstrekkelig grad klarte å skjerme barn og unge i tråd med egen målsetting og at beredskapsplanene bør ta for seg situasjonen til barn og unge ved ulike typer kriser og identifisere mulige avbøtende tiltak.

Totalberedskapskommisjonen trekker her frem at Barneombudet i sitt innspill til kommisjonen:

Barneombudet pekte på viktigheten av at ordninger innen ulike beredskapsområder har et barneperspektiv for å ivareta de 20 prosentene av befolkningen som er under utvikling og dermed har særskilte behov. Barneombudet understreker nødvendigheten av å inkludere fagpersoner med kunnskap om barns utvikling og rettigheter når krisen vil ramme barn. Barneombudet peker på behovet for at tjenestene med mandat om å ivareta tjenestetilbudet til befolkningen på lengre sikt, skole, barnehage, helse, NAV og barnevern, er representert i beredskapsarbeidet for å kunne si noe om hvordan tjenestetilbudet vil bli påvirket av en krise.

Totalberedskapskommisjonen gjengir i sine vurderinger at fagpersoner med kunnskap om barns utvikling og rettigheter må involveres når krisen vil ramme barn og unge. Det er i tillegg behov for

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

at aktører som har ansvaret for å ivareta tjenestetilbudet til befolkningen på lengre sikt, som skole, barnehage, helse, NAV og barnevern, er representert i det forebyggende beredskapsarbeidet for å kunne si noe om hvordan tjenestetilbudet vil bli påvirket av en krise. Videre understreker kommisjonen viktigheten av hensynet til universell utforming er en del vurderingene i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Kommisjonen anbefaler:

- å sikre at fagpersoner med kunnskap om barns utvikling og rettigheter er representert i det forebyggende beredskapsarbeidet, og involveres når krisen vil ramme barn og unge
- å integrere hensynet til universell utforming på en hensiktsmessig måte i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Barneombudet støtter disse anbefalingene og understreker at disse må prioriteres høyt.

Kapittel 8.9 Psykososial oppfølging i og etter kriser

Kommisjonen belyser i dette kapitlet et viktig aspekt ved kriser som myndighetene må ta på alvor. Alle konsekvenser av pandemien for barn og unge er enda ikke synlige, men fagfeltet melder om en til dels stor økning i behovet for psykisk helsehjelp til barn, særlig knyttet til spiseforstyrrelser. Kunnskapen vi har om helsekonsekvenser etter katastrofer og kriser underbygger behovet for å iverksette psykososiale tiltak og implementering av dem i beredskapsplaner.

Kommisjonen anbefaler:

- å integrere psykososial oppfølging bedre i beredskapsplanverk og øvelser. Det bør vurderes hvordan nasjonale og regionale kunnskaps- og kompetansesentre og frivillige organisasjoner og tros- og livssynssamfunn bør inkluderes i dette arbeidet.

Barneombudet støtter denne anbefalingen.

Kapittel 28.3 Mobilisere frivillig organisasjoner for barn og unge

Kommisjonen trekker fram frivillighetens betydning. Barne- og ungdomsfrivilligheten kan yte hjelp til samfunnet på ulike måter og være en ressurs i beredskapsarbeidet ved hendelser. Flere av de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene har aktiviteter for barn og unge.

Barneombudet mener frivillige organisasjoner for barn og unge kan utgjøre en viktig ressurs i beredskapsarbeid. Det gjelder både for dialogen med barn, men også for å mobilisere frivillig innsats. Vi er enige i at barn og unges deltakelse i beredskapsarbeidet bidrar til inkludering og tilhørighet, som også kan ha en positiv effekt på tillit, samhold og demokratisk verdier. Det handler også om muligheten til å være en aktiv bidragsyter i en vanskelig situasjon, fremfor å bli overlatt til kun å være en passiv deltaker. Dette kan ha stor psykologisk betydning.

Barneombudet støtter kommisjonens anbefaling om å påse at ressursene i barne- og ungdomsfrivilligheten er inkludert i relevant beredskapsarbeid.

Kapittel 31 Beredskapslovgivningen

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Barneombudet opplevde to store utfordringer i myndighetenes arbeid under pandemien; at det ikke ble gjort forholdsmessighetsvurderinger opp mot andre grunnleggende rettigheter enn helse og at myndighetenes beslutninger ikke ivaretok tverrsektorielle hensyn.

Vi er derfor glade for at Totalberedskapskommisjonen følger opp Koronakommisjonen fokus på beslutningsprosesser. I NOUen gjengis blant annet dette:

Koronakommisjonen mener at myndighetene også under kriser bør følge grunnleggende saksbehandlingsregler så langt det er mulig, og at det bør synliggjøres hvilke hensyn som inngår i helhets- og forholdsmessighetsvurderingene i beslutningsgrunnlagene. Det vises til at både ved innstramminger og lettelser i tiltakene har det vært behov for å veie smittevern hensynet opp mot andre hensyn, for eksempel hensynet til personlig frihet, hensynet til sårbare grupper, hensynet til næringslivet og hensynet til økonomien. Granskningen har vist at regjeringens beslutningsgrunnlag for disse avveiningene i mange tilfeller var mangelfullt.

Samtidig stiller kommisjonen spørsmål ved om sektorregelverket er tilstrekkelig for de større krisene, og da særlig kriser som har tverrsektorielle konsekvenser og medfører behov for tiltak på tvers av sektorer. Kommisjonen viser til at Beredskapshjemmelutvalget anbefalte en sektorovergripende fullmaktsbestemmelse og hjemmel for suspensjon av enkeltpersoners rettigheter. Beredskapshjemmelutvalgets forslag er foreløpig ikke fulgt opp.

Barneombudet støtter kommisjonens anbefalinger om å sette i gang et arbeid for å se på hvordan beredskapslovgivningen bør innrettes for å sikre et tverrsektorielt perspektiv. Vi støtter også anbefalingen om å lage planverk og øve på bruken av beredskapshjemler.

Barneombudet ønsker å understreke viktighetene av at forvaltningen har i ryggmargen at tiltak med inngripende virkning for borgernes liv alltid må vurderes opp mot grunnleggende menneskerettigheter, at det må foretas en grundig vurdering av om tiltaket er forholdsmessig og at det må vurderes kompensierende tiltak for ulike grupper i befolkningen.

Med vennlig hilsen

Ivar Stokkerei
fagsjef

Elin Saga Kjørholt
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo